

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันบทบาทของสตรีในค่านต่าง ๆ ได้เพิ่มมากขึ้นบทบาทสำคัญที่ควรจะได้
 ความสนใจ คือบทบาทเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งแต่เดิมนั้นบทบาททางเศรษฐกิจของสตรีมิได้
 ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมในสมัยก่อนนั้นแตกต่าง
 จากในปัจจุบัน สังคมบางสังคมในอดีตไม่นิยมให้สตรีออกทำงานนอกบ้าน โดยถือว่าสามี
 เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว สตรีจึงทำหน้าที่แม่บ้านเลี้ยงดูและอบรมบุตร ดูแลบ้านเรือน
 ตลอดจนงานเบ็ดเตล็ดเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อช่วยเหลือสามี ประกอบทั้งประเพณีเก่า ๆ
 ก็บังคับให้หญิงมีโอกาสในการศึกษาน้อยกว่าชาย แต่เมื่อสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมได้
 เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สตรีมีโอกาสศึกษาสูงขึ้น ระบบเศรษฐกิจมุ่งขยายตัว
 ประชากรต้องอาศัยค่าจ้างเป็นเครื่องยังชีพ สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไปนี้
 ทำให้แนวโน้มที่สตรีจะออกไปทำงานเพื่อค่าจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม สถานประกอบ
 การธุรกิจเอกชน หน่วยงานของรัฐบาล ประกอบธุรกิจส่วนตัว งานเกษตรกรรม ค่าขาย
 และงานทางด้านบริการอื่น ๆ สูงขึ้นกว่าเดิม เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา สัดส่วนของ
 สตรีที่ทำงานนอกบ้านเพิ่มขึ้นประมาณห้าตัวในระหว่างปี พ.ศ.2483 - 2503 คือ เปลี่ยน
 จากประมาณหนึ่งในเจ็ดเป็นหนึ่งในสามของสตรีทั้งหมด และในปี พ.ศ.2503 จำนวนสตรี
 ที่ทำงานในสหรัฐมีจำนวนถึง 21 ล้านคน เมื่อเปรียบเทียบกับชายที่ทำงานทั้งหมด 43.5
 ล้านคน ในช่วงเวลาเดียวกัน¹

¹นิพนธ์ เทพวัลย์ ประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไทยวัฒนาพานิช

สำหรับในประเทศไทยนั้นปรากฏตามรายงานการสำรวจแรงงานทั่วราชอาณาจักร (รอบที่ 1) เมื่อ มกราคม - มีนาคม 2516 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติว่า จำนวนผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานทั้งหมด 16,535,340 คนนั้น จำนวนผู้มีงานทำทั้งหมด 16,465,590 คน เป็นสตรีเสียเกือบครึ่งหนึ่ง หรือ 7,089,400 คน ทำงานเกษตรกรรมจำนวน 4,996,490 คน ในอุตสาหกรรมที่มีใช้เกษตรกรรมจำนวน 2,092,910 คน² แม้ว่าแรงงานสตรีส่วนใหญ่จะยังคงประกอบกิจการเกษตรกรรม แต่เนื่องจากการพัฒนาประเทศในปัจจุบันได้ทำให้เกิดการขยายตัวในด้านอุตสาหกรรม ธุรกิจการค้า และการบริการอันเป็นผลทำให้มีแรงงานสตรีเข้าไปรับจ้างทำงานในต่าง ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะในเขตเมือง

ตัวแปรดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มที่สำคัญของบทบาทสตรีในเชิงเศรษฐกิจทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนา จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาถึงแนวโน้มดังกล่าว โดยการศึกษาลึกลับที่มีอิทธิพลต่อการเข้าสู่แรงงานของสตรี ได้แก่ ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากร ซึ่งคาดว่าอาจยังผลต่อความแตกต่างในลักษณะการทำงาน การเข้าสู่แรงงานของสตรีในแต่ละสังคมอยู่มาก หรือแม้ในสังคมเดียวกัน หากแต่มีสภาพแวดล้อมต่างกัน เช่น ในเขตเมืองและเขตชนบท เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากภาวะแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากรที่แตกต่างกันระหว่างเขตเมืองและเขตชนบท อาจยังผลต่อความแตกต่างในลักษณะการทำงานของสตรี และแนวโน้มสำคัญของการเข้าและออกจากแรงงานของสตรีในเขตเมืองและเขตชนบท

ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา เศรษฐกิจขั้นพื้นฐานเป็นเศรษฐกิจในแบบเกษตรกรรม โดยมีลักษณะความเป็นเขตชนบทอยู่มาก จากการสำรวจสำมะโนประชากร

²สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรื , รายงานภาคสมบูรณการสำรวจแรงงานทั่วราชอาณาจักร (รอบที่ 1) มกราคม - มีนาคม 2516, หน้า 1.

ในปี พ.ศ.2513 พบว่าประชากรอายุ 11 ปีขึ้นไปที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ
 จำนวนกว่า 16 ล้านคนนั้นเกือบร้อยละ 79 เป็นผู้ประกอบอาชีพทางการเกษตร และเมื่อ
 พิจารณาเฉพาะสตรีที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจพบว่า กว่าร้อยละ 83 ประกอบอาชีพทางการ-
 เกษตร และหากเปรียบเทียบเป็นจำนวนครัวเรือนแล้ว ปรากฏว่าเกือบร้อยละ 63 ของ
 5.9 ล้านครัวเรือนทั่วประเทศนั้นเป็นครัวเรือนเกษตร³ และเมื่อจำแนกตามสถานภาพ
 ในการทำงานแล้วพบว่าในสตรีที่มีงานทำจำนวน 7,867,463 คนนั้น เป็นผู้ทำธุรกิจให้-
 แก่ครอบครัวโดยไม่ได้ค่าจ้างถึงร้อยละ 76.60 ประกอบธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 11.9
 ถูกจ้างอื่นร้อยละ 8.5 ถูกจ้างรัฐบาลร้อยละ 1.9 นายจ้างร้อยละ 0.10⁴ และยังพบว่า
 ในเขตเมืองและเขตชนบทมีความแตกต่างในประเภทอาชีพอยู่มาก จากรายงานภาค-
 สมบูรณ์การสำรวจแรงงานทั่วราชอาณาจักร (รอบที่ 1) มกราคม - มีนาคม 2516
 ในเขตเทศบาลมีสตรีที่ทำงานทั้งสิ้น 803,070 คน ทำงานทางเกษตรกรรมเพียงร้อยละ
 4.0 อุตสาหกรรมหัตถกรรมร้อยละ 21.9 พาณิชยกรรมร้อยละ 33.0 งานทางด้าน
 บริการเสี่ยร้อยละ 38.5 ในส่วนชนบทหรือนอกเขตเทศบาลพบว่า จากจำนวนสตรีที่มี
 งานทำทั้งหมด 6,286,330 คนนั้น ค่ารงอาชีพเกษตรกรรมเสี่ยร้อยละ 78.9 อุตสาหกรรม
 หัตถกรรมร้อยละ 6.5 พาณิชยกรรมร้อยละ 8.9 งานด้านบริการเพียงร้อยละ
 4.1⁵ พิจารณาแล้วจะพบว่าสถานการณ์การทำงานในแต่ละภาคแล้วพบว่าในเขตพระนคร
 ธนบุรี มีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานเป็นลูกจ้างสูงกว่าเขตอื่น โดยมีสัดส่วนของผู้ทำธุรกิจให้
 กับครอบครัวโดยไม่ได้รับค่าจ้างค่า ทั้งนี้เนื่องจากงานใน เขตเมืองส่วนใหญ่เป็นงาน
 ที่ทำนอกร้าน และได้รับค่าจ้างตอบแทนเกือบทั้งสิ้น ส่วนธุรกิจของครอบครัวที่ไม่ได้รับ
 ค่าจ้างตอบแทนซึ่งมักจะเป็นการประกอบการกสิกรรมในเขตชนบทนั้น

³สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรื สมุดสถิติรายปีประเทศไทย
 บรรพ 30 2515 - 2516 หน้า 60

⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 78

⁵เรื่องเดียวกัน, หน้า 9 - 10

พบว่าผู้ที่ตกอยู่ในกลุ่มนี้เกือบ 5.5 ล้านคนเป็นสตรี ส่วนอีก 2.5 ล้านคนเป็นชาย และหากจะนับเฉพาะผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน (ประชากรอายุตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป) แล้ว อัตราส่วนนี้จะสูงถึงกว่าร้อยละ 80 จากการที่การทำงานส่วนใหญ่ของประชากรในประเทศที่กำลังพัฒนาเป็นงานทางด้านบริการ และ เป็นไปในรูปแบบที่สมาชิกของครอบครัวทำงานให้แก่ครอบครัวโดยไม่ได้รับค่าจ้างตอบแทนเช่นนี้ ทำให้การศึกษาในเรื่องแรงงานสตรีในประเทศเหล่านี้ทำได้ลำบาก

จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการทำงานของสตรีในเขตเมืองและเขตชนบทของประเทศต่าง ๆ พบว่า มีปัจจัยหลายด้านที่เข้ามากระทบและก่อให้เกิดความแตกต่างในลักษณะการทำงานของสตรีในทั้ง 2 เขตดังกล่าว ปัจจัยที่สำคัญได้แก่ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากรซึ่งจะได้นำมาพิจารณาคำตอบดังนี้

1. ปัจจัยทางด้านสังคม

1.1 เขตที่อยู่อาศัย เขตที่อยู่อาศัยนับว่าเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดความแตกต่างในลักษณะการทำงานและการเข้าร่วมในแรงงานของสตรีอยู่มาก จากการศึกษาของพบว่าอัตราการเข้าร่วมในแรงงานของสตรีในประเทศพัฒนาแล้วสูงกว่าอัตราการเข้าร่วมแรงงานของสตรีในประเทศกำลังพัฒนา ทั้งนี้อธิบายได้ว่าในประเทศพัฒนาแล้วนั้นมีความเป็นเมืองสูง มีเศรษฐกิจในรูปอุตสาหกรรม แต่กระนั้นลักษณะเช่นนี้ก็มีใช้ลักษณะที่ทำให้อัตราการเข้าร่วมในกำลังแรงงานสูงเสมอไป โดยพบว่าประเทศที่กำลังพัฒนาหลายประเทศที่เป็นสังคมเกษตรกรรมที่ใช้แรงงานสตรีในรูปของการให้กับครอบครัวโดยมิได้รับค่าจ้างตอบแทนโดยเฉพาะเมื่ออายุ 10 - 19 ปี และพบว่าอัตราเข้าร่วมในกำลังแรงงานสำหรับสตรีสูงสูดนั้นพบในที่ ๆ มีวัฒนธรรมแบบชนบทมาก เช่นในเอเชียคอนติเอนต์อเมริกา ซึ่งสตรีจะทำงานหนักในงานด้านเกษตรกรรม⁶ จะเห็นได้ว่าอัตราการเข้าร่วมในการทำงานของสตรีนั้น เราไม่อาจอธิบายได้ด้วยระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว

⁶ Donald J. Bogue Principles of Demography. New York,

แต่มีความสัมพันธ์ระหว่างระบบครอบครัว และเศรษฐกิจบังเกิดร่วมกันตลอดเวลา⁷
 จากการศึกษาของ Ropbael Patai ในประเทศอินเดียเกี่ยวกับลักษณะการทำงาน
 ในเขตเมืองและเขตชนบทพบว่า งานที่สตรีส่วนใหญ่ในเขตเมืองเข้าทำนั้น เป็นงานตาม
 โรงงานต่าง ๆ และเป็นงานประเภทไร้ฝีมือหรืองานกึ่งฝีมือ ส่วนสตรีในเขตชนบทนั้น
 ส่วนใหญ่ทำงานเกษตรกรรมอันเป็นงานในครอบครัวและมักไม่ได้รับค่าจ้างตอบแทน⁸
 จากการศึกษาของ Shereen Aziz Abmed ในปากีสถานก็พบว่า สตรีในเขตชนบทมี
 บทบาทสำคัญในชีวิตแบบเกษตรกรรมที่ทำงานให้แก่ครอบครัวโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน⁹
 และจากการศึกษาถึงลักษณะการทำงานของสตรีในประเทศญี่ปุ่นของ Tukasbi Koyamo,
 Hachiro Nakamura และ Masaka Hirsematsu ก็พบว่าร้อยละ 84 ของสตรีใน
 เขตชนบททำงานทางเกษตรกรรมให้แก่ครอบครัวโดยมิได้รับค่าจ้างตอบแทน และร้อยละ
 62 ของสตรีในเขตเมืองทำงานในโรงงานหัตถกรรมต่าง ๆ และงานรับใช้ในบ้าน¹⁰

⁷Andrew Collver and Eleanor Langlois "The Female Labor Force in Metropolitan Areas : An International Comparison" Economic Development and Cultural Change, Vol. X, No. 4, July, 1962 p. 371

⁸Rapbael Patai Women in The Modern World (New York, Collier - Macmillon Limited, London) p. 31

⁹Ibid, pp. 52-78

¹⁰Ibid, p. 306

จากการศึกษาของ Sidney Goldstein, Alice Goldstein และ Penpon Tirasawat ในประเทศไทยโดยข้อมูลโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาว เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ ประชากร ในเขตชนบท - เมือง รอบแรก พ.ศ. 2512 - 2513 โดยนำข้อมูลของทุกคนในครัวเรือนที่ถูกบันทึกในแบบ บันทึกลงเกี่ยวกับสมาชิกครอบครัวที่ถูกถามถึงอาชีพปัจจุบันพบว่าลักษณะชนบทของประเทศไทย มีส่วนสำคัญต่อแบบแผนการเข้าสู่กำลังแรงงานของสตรี โดยพบว่าพฤติกรรมทางการเกษตร ที่มีลักษณะแบบการทำงานให้กับครอบครัวโดยมิได้รับค่าตอบแทนนั้น ทำให้เกิดความแตกต่าง ในอัตราส่วนของการเข้าร่วมในกำลังแรงงานของสตรีในเขตเมือง และเขตชนบท โดยพบว่าจากจำนวนสตรีที่ทำงานทั้งหมดนั้นร้อยละ 87.4 ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม และเมื่อพิจารณาอัตราส่วนนี้ในเขตชนบทพบว่า ประกอบอาชีพทางการเกษตรสูงถึงร้อยละ 97 โดยอัตราส่วนการประกอบอาชีพที่สุดในเขตกรุงเทพฯ คือมีเพียงร้อยละ 2.4 ในเขต ชนบทนั้นอาชีพอื่นนอกเหนือจากอาชีพทางด้านเกษตรกรรมแล้วพบว่ามีน้อยมาก พิจารณา เฉพาะเขตกรุงเทพฯแล้วจะพบว่ามีอาชีพอื่น ๆ อีกโดยพบว่า 1 ใน 3 ของสตรีที่ทำงานนั้น ประกอบอาชีพทางด้านขาย และ 1 ใน 4 ประกอบอาชีพทางด้านช่างฝีมือ ทั้งพบว่าอาชีพ ทางด้านบริการในเขตกรุงเทพฯนั้นก็มีความสำคัญมากเป็นอันดับสาม ซึ่งเมื่อรวมทั้ง 3 อาชีพแล้วมีอัตราส่วนประมาณร้อยละ 80 ของสตรีที่ทำงานต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพฯ¹¹ ทั้งนี้ นอกจากพฤติกรรมทางเศรษฐกิจในเขตชนบทของประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นไปในรูป ของครอบครัว โดยครอบครัวเข้าดำเนินการเองแล้ว ข้อมูลสถิติของไทยยังนับเอาผู้ที่ ทำงานให้กับครอบครัวโดยมิได้รับค่าจ้างทดแทนไว้ในกลุ่มผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานด้วย ด้วยเหตุนี้สตรีที่ทำการเกษตรกรรมในนา ไร่ สวน จึงถูกนับเข้าอยู่ในกำลังแรงงาน ทำให้เขตเมืองซึ่งการทำงานทางด้านเกษตรเพียงไม่เกินร้อยละ 3 มีสัดส่วนของ ผู้ทำงานน้อยเมื่อเทียบกับเขตชนบท

¹¹Sidney Goldstein, Alice Goldstein and Penpon Tirasawat, 'The Influence of Labor Force Participation and Education on Fertility in Thailand' Research Report No. 9 (Bangkok, Institute of Population Studies, Chulalongkorn University, 1972) p. 9

พฤติกรรมทางเศรษฐกิจของสตรีในเขตเมืองนั้นรวมอยู่ในกลุ่มของงานทางด้านค้าขายและบริการ โดยปรากฏว่าครึ่งหนึ่งของสตรีที่ประกอบอาชีพในเขตเมืองอื่น ๆ ซึ่งมีใช้เขตกรุงเทพมหานครนั้นประกอบอาชีพด้านค้าขาย เฉพาะในกรุงเทพมหานครเท่านั้น สตรีที่ประกอบอาชีพอยู่ในกลุ่มอาชีพประเภทบริการมากกว่า ซึ่งอาชีพทางด้านบริการนี้รวมถึงสตรีที่รับจ้างทำงานบ้านอันสะท้อนให้เห็นว่าในกรุงเทพมหานครนั้นต้องการแรงงานทางด้านนี้สูงกว่าเขตเมืองอื่น ๆ หรือในเขตชนบท¹²

1.2 สถานภาพการสมรส เป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งยังผลให้เกิดความแตกต่างในลักษณะการทำงาน การเข้าและออกจากแรงงาน สำหรับสตรีในกำลังแรงงานการทำงานโดยได้รับค่าจ้างตอบแทนของเธอถูกจำกัดโดยหลายทาง นอกจากความชำนาญงาน และการศึกษาแล้ว การเลือกเข้าทำงานของสตรียังอาจถูกจำกัดโดยสถานภาพการสมรสด้วย¹³ จากการศึกษาของ Robert F. Winch ในประเทศอเมริกาพบว่า สตรีที่แต่งงานแล้วเข้าสู่แรงงานเพิ่มขึ้น คือจากจำนวน 1 ใน 20 ในปี พ.ศ.2433 มาเป็นประมาณ 1 ใน 3 ในปี พ.ศ.2500 และพบว่าสัดส่วนของสตรีที่แต่งงานแล้วและเข้าสู่กำลังแรงงานในเขตเมืองจะสูงกว่าในเขตชนบท¹⁴ จากการศึกษา Elizabeth Henzoy ในสตรี

¹²Visid Prachuabmoh, John Knodel, Suchart Prasithrathsin, Nibhon Debavalya "The Rural and Urban Population of Thailand : Comparative Profiles" Research Report No. 8 (Bangkok Institute of Population Studies) Chulalongkorn University, 1972) p. 26-27.

¹³Theodor W. Schulty "Woman's new Economic Commandments" Bulletin of The Atomic Scientists February 1972 Reprint pp. 29-31.

¹⁴Robert F. Winch The Modern Family revised edition, Holt, Rinehard and Winstan, Inc p. 401

ชาวอเมริกาพบว่า สตรีส่วนใหญ่หวังที่จะทำงานในขณะที่ยังไม่ได้แต่งงาน และบางทีก็จะทำงานต่อเนื่องไปจนกว่าจะมีบุตรคนแรก และมีแนวโน้มที่จะกลับเข้าสู่แรงงานอีกครั้งเมื่อบุตรเข้าโรงเรียนหรือจากบ้านไป¹⁵ จากการศึกษาของ James A. Sweet ก็พบเช่นกันว่า สตรีชาวอเมริกาที่แต่งงานแล้วออกทำงานนอกบ้านมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มสตรีที่มีบุตรยังเด็ก โดยในปี พ.ศ. 2433 สตรีที่แต่งงานแล้วและกำลังอยู่กับสามีออกทำงานร้อยละ 13.8 ในปี พ.ศ. 2503 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 30.7¹⁶ จากการศึกษาถึงพฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันระหว่างเขตเมืองและชนบทของประเทศไทย เฉพาะสตรีที่ออกทำงานนอกบ้านโดยได้รับค่าจ้าง พบว่าโดยทั่วไปแล้วสตรีที่แต่งงานแล้วที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมักทำงานนอกบ้านทั้งก่อนและหลังการแต่งงานในอัตราส่วนที่สูงกว่าในเขตชนบท¹⁷

1.3 การศึกษาของสตรี การศึกษานับว่ามีบทบาทสำคัญต่อดัชนีของการทำงานและประเภทของอาชีพ ระดับการศึกษาที่ต่างกันมักจะทำให้เกิดความแตกต่างในประเภทของอาชีพ ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงมักจะทำงานประเภทวิชาชีพ ส่วนผู้ที่มีการศึกษาในระดับต่ำ หรือไม่ได้เข้ารับการศึกษามักจะทำงานประเภทไร้ฝีมือที่ต้องใช้แรงงานและได้รับค่าจ้างตอบแทนต่ำ ในทำนองเดียวกับอาชีพของบุคคลก็อาจขึ้นเป็นนัยถึงระดับการศึกษาของคนในกลุ่มอาชีพนั้นๆ

¹⁵Eligabeth Henzoy, "Children of Working Mothers," Marriage and Family in the Modern World, pp. 534-540

¹⁶James A. Sweet, "Family Composition and The Labor Force Activity of American Wives," Demography Vol. 7, No. 2, May 1970, p. 195

¹⁷Visid Prachuabmoh, John Knodel Suchart Prasithrathsin and Nibhon Debavalya, op. cit., pp. 26-28.

ได้¹⁶ ความแตกต่างในลักษณะงานที่ทำในแต่ละกลุ่มอาชีพจะปรากฏชัด เมื่อทำการเปรียบเทียบระหว่างเขตเมืองและเขตชนบท โดยเขตเมืองมักจะมีลักษณะการประกอบอาชีพในด้านวิชาชีพมากกว่าในเขตชนบท ทั้งนี้เพราะในเขตเมืองมีอัตราส่วนของผู้ที่อยู่ในระดับการศึกษาที่สูงกว่า ซึ่งหมายรวมถึงการฝึกฝนทางอาชีพที่ได้รับ ความชำนาญงานพิเศษเฉพาะ และค่าตอบแทนที่ได้รับ¹⁷

1.4 ระบบครอบครัว จากการศึกษาของ Meyer F. Nimkoff พบว่าในครอบครัวเกษตรกรรมนั้น ครอบครัวเป็นหน่วยผลิตและหน่วยบริโภคในขณะเดียวกัน ในขณะที่ครอบครัวในเขตเมืองส่วนใหญ่เป็นหน่วยบริโภคเพียงอย่างเดียว ในชนบทผลผลิตของครอบครัวทำให้ครอบครัวสามารถดำรงอยู่ได้ ครอบครัวเกษตรกรรมจึงมีความหมายในการดำเนินธุรกิจ โดยสมาชิกในครัวเรือนเข้าช่วยกันและลงทุนร่วมกัน²⁰ ดังนั้นลักษณะสำคัญของครอบครัวเกษตรกรรมคือ สมาชิกทุกคนร่วมกันทำธุรกิจของครอบครัว ทำให้ภรรยาในครอบครัวแบบเกษตรทำงานหนักร่วมกับสามีในงานต่าง ๆ ²¹ นอกจากนี้ผลศึกษาของ Andrew Collver และ Eleanor Langlois แสดงให้เห็นว่า

¹⁶ Volerie Kincade Oppenheimer, "Demographic Influence on Female Employment and the Status of Women " American Journal of Sociology Vol. 78 No. 4 Jan. 1973, pp. 947-948.

¹⁷ Visid Phachuabmoh, John Knodel, Suchart Prasithrathsin, Nibhon Debavalya, op. cit., p. 28.

²⁰ Meyer F. Nimkoff, Marriage and The Family, (Houghton Mifflin Company, 1947), pp. 132-134.

²¹ Ernest W. Burgess, Harvey J. Lock, Margaret Thomas, The Family (New York: American Book Company, 1963), p. 40.

การเข้าร่วมในกำลังแรงงานของสตรีมักจะเป็นไปตามแบบแผนของการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจ และตามแบบแผนของระบบครอบครัว²² จากการศึกษาของพบว่าประเทศที่ประชากรประกอบอาชีพทางการเกษตรซึ่งมักจะเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 80 ใช้แรงงานของคนในครอบครัวเข้าช่วยงาน มีเพียงร้อยละ 4.5 ที่มีการจ้างแรงงานเข้ามาช่วย²³ ระบบครอบครัวแบบเกษตรกรรมจะปรากฏชัดในเขตชนบท ทำให้สตรีในเขตชนบทส่วนใหญ่ทำงานให้กับครอบครัว มีจำนวนน้อยที่ออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อค่าจ้างหรือเงินเดือน

1.5 ชนบทธรรมเนียมประเพณี ที่สืบทอดที่ขัดขวางการทำงานของสตรี การเข้าร่วมในกำลังแรงงานของสตรีในประเทศที่กำลังพัฒนา ยังขึ้นอยู่กับสภาพทางวัฒนธรรมของสังคมนั้นอยู่มาก โดยเฉพาะในเขตชนบทที่มีการใช้แรงงานสตรีในทางเกษตรกรรมสูง²⁴ จากการศึกษาของ Collver และ Langlois พบว่าอัตราการเข้าร่วมในแรงงานของสตรีชาวมุสลิมในประเทศแถบตะวันออกกลาง และเอเชียทางใต้ อาทิเช่น อียิปต์ อิหร่าน ปากีสถาน และอินเดีย เนื่องจากมีวัฒนธรรมที่นิยมการแต่งงานตั้งแต่อายุน้อย ทำให้มีการละทิ้งงานบ้านและการเลี้ยงดูบุตร ทั้งยังได้รับอิทธิพลจากระบบประเพณีวัฒนธรรมที่ไม่เห็นด้วยกับการออกทำงานของสตรี โดยมีความคิดเห็นว่าการะหน้าที่ในการหาเลี้ยงดูครอบครัวนั้นเป็นภาระของฝ่ายสามี²⁵ ผลจากการศึกษาในเขตเมืองของประเทศอียิปต์

²²Collver and Langlois, *op. cit.*, pp. 367-385

²³J.N. Sinha, "Dynamics of Female Participation in Economic Activity In a Developing Economy," World Population Conference, 1965, United Nation, pp. 1-5

²⁴Bogue, *op. cit.*, p. 217

²⁵Collver and Langlois, *op. cit.*, pp. 371-385.

พบว่า 3 ใน 4 ของสตรีที่มีอายุระหว่าง 20 - 24 ปี เป็นผู้แต่งงานแล้ว โดยเหตุนี้ การเข้าร่วมในกำลังแรงงานของสตรีในช่วงอายุดังกล่าวมีเพียงร้อยละ 12 และครึ่งหนึ่งของสตรีเหล่านี้ทำงานประเภทรับใช้ตามบ้าน

ปัจจัยทางวัฒนธรรมที่สำคัญซึ่งมักพบในเขตชนบทโดยทั่วไปคือ การแต่งงานตั้งแต่อายุน้อย และการให้สตรีอยู่ทำงานบ้านดูแลสามีและบุตร ส่วนในเขตเมืองนั้นสภาพทางวัฒนธรรมในเรื่องนี้ต่างออกไปจากเขตชนบท การทำงานในเขตเมืองมักจะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจมากกว่าทางวัฒนธรรมอย่างในชนบท²⁶ จากการศึกษาของ K.M. Kapadia²⁷ เกี่ยวกับชายที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีพบว่า ร้อยละ 55 มีความเชื่อว่าหน้าที่เบื้องต้นของสตรีคือ การดูแลบ้านและถึงแม้ว่าร้อยละ 41 จะมีความเห็นในทางให้เสรีภาพแก่สตรีในการที่จะออกทำงานนอกบ้านก็ตาม มีเพียงร้อยละ 24 เห็นว่าควรให้สตรีทำงานแบบที่ได้รับความยินยอมเท่านั้น

2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

2.1 อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน ในด้านปัจจัยเกี่ยวกับอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน (ซึ่งมักจะเป็นชาย) ในเขตเมืองอาจไม่ปรากฏชัดเจนเช่นในเขตชนบท ซึ่งมีอาชีพส่วนใหญ่ในทางการเกษตร โดยมีระบบครอบครัวเป็นสำคัญ ในครอบครัวเกษตรกรรม สตรีมักจะออกทำงานเคียงข้างบุรุษในท้องไร่ท้องนา²⁸ ลักษณะเช่นนี้ปรากฏชัดใน

²⁶ K.J. Penniment, "The Influence of Cultural and Socio-Economic Factors on Labor Force Participation Rates," World Population Conference, Vol. IV, 1965, p. 320

²⁷ K.M. Kapadia, op. cit., pp. 263-264.

²⁸ Visid Prachuahmoh, John Knodel, Suchart Prasithrathsin, Nibhon Debavalya, op. cit., p. 24.

ประเทศทางเอเชียที่มีพื้นฐานในด้านการร่วมในความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจของครอบครัว เมื่อแต่งงานฝ่ายหญิงมักจะไปอยู่ร่วมกับครอบครัวทางฝ่ายสามี และเข้าร่วมเป็นกำลังทางเศรษฐกิจของครอบครัว²⁹ และจากการศึกษาของ สุวีดิษฐ วิบูลย์เศรษฐ์ ในเขตชนบทนั้นสามีจะเป็นหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว ทำให้ภรรยาส่วนใหญ่ไม่ได้ออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านเพื่อค่าจ้างตอบแทน³⁰

2.2 ฐานะทางเศรษฐกิจ สำหรับประเทศไทยนับแต่เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (ปี พ.ศ. 2510 - 2514) กิจกรรมอุตสาหกรรมหลายประเภทขยายตัวมากขึ้น ทั้งในด้านการผลิตกรรมและมีใช้ผลิตกรรม เป็นเหตุให้แรงงานสตรีในเกษตรกรรมและที่อยู่อาศัยกำลังแรงงานได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ มากขึ้น เหตุที่สตรีต้องออกมาทำงานมากขึ้นกว่าเมื่อระยะ 10 ปีกว่านั้นก็คือ ความบีบคั้นทางภาวะเศรษฐกิจ ประชากรต้องอาศัยค่าจ้างแรงงานเป็นเครื่องยังชีพ และช่วยเหลือหาเงินมาจุนเจือครอบครัว³¹ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจจึงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการเข้าสู่กำลังแรงงานของสตรีมากขึ้นในปัจจุบัน³² รายได้ของสามีก็นับว่ามีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมในกำลังแรงงานของสตรี กล่าวคือสามีที่มีรายได้ต่ำมักจะเป็นแรงผลักดันให้ภรรยา

²⁹ O'Brien, Schrag, Martin, Reading in General Sociology, Houghton Mifflin Company, pp. 155-156.

³⁰ สุวีดิษฐ วิบูลย์เศรษฐ์, "การเจริญของสตรีไทยในเขตชนบท" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, แผนกวิชาสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514 หน้า 45.

³¹ นภาพร โกศลวิวัฒน์, "สถานการณ์การทำงานของสตรีและเด็กในโรงงานอุตสาหกรรม, "รายงานย่อผลการวิจัยในสาขาต่าง ๆ ด้านสังคมศาสตร์ (กองวิจัยสังคมศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี 2516), หน้า 28 - 32 .

³² Oppenheimer, op. cit., p. 41.

เข้าสู่กำลังแรงงานเพื่อหารายได้เพิ่ม ดังนั้นจึงมีสตรีจำนวนมากที่ออกทำงานเพื่อช่วยหาเงินมาส่งเสียบุตร ช่วยค่าใช้จ่ายของครอบครัว และเพื่อเก็บออกไว้ใช้ในเมื่อสูงอายุ³³

3. ปัจจัยทางค่านิยมประชากร

3.1 อายุของสตรี ความแตกต่างในค่านิยมมีผลต่อการเข้าสู่แรงงานและลักษณะของงานที่ทำ นับแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา มีการเปลี่ยนแปลงในการเข้าร่วมในกำลังแรงงานของสตรี รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในค่านิยมสัมพันธระหว่างการทำงานและชีวิตในครอบครัว³⁴ จากการศึกษาของ James A. Sweet ในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า อัตราการทำงานของสตรีที่แต่งงานแล้วจะสูงในช่วงอายุ 14 - 19 และ 45 - 49 และจะลดในช่วงอายุ 15 - 59 ผลอันเนื่องมาจากความมีอายุแสดงให้เห็นถึงแบบแผนความแตกต่างของการเข้าอยู่ในกำลังแรงงานในช่วงอายุต่าง ๆ รวมทั้งลักษณะทางเศรษฐกิจ สถานภาพการสมรส และการมีบุตร Sweet พบว่าสตรีมีอัตราการทำงานสูงในช่วงอายุ 14 - 19 ถึง 20 - 24 เกือบคงตัวในช่วงอายุ 35 - 39 และลดลงเกือบเป็นเส้นตรงในช่วงอายุ 55 - 59 ซึ่งความแตกต่างของการเข้าร่วมในกำลังแรงงานในช่วงอายุต่าง ๆ นี้ ควรให้การพิจารณาถึงในค่านิยมสุขภาพของร่างกายที่กล่าวคือ การที่พลังงานในการทำงานลดถอยลงในช่วงอายุสูง ๆ หรืออาจจะพิจารณาทางด้านเศรษฐกิจได้ว่าสตรีที่อายุสูงกว่า 40 ปี เป็นช่วงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีพอจะไม่ต้องทำงานอีกต่อไป ส่วนสตรีที่อายุต่ำกว่า 40 ปี เป็นผู้ที่อยู่ช่วงอายุที่กำลังอยู่ในวัยที่แข็งแรง และสามารถทำงานเพื่อหารายได้สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ครอบครัวต่อไปใน

³³ สุวิทนา วิบูลย์เศรษฐ์, เรื่องเดิม, หน้า 45.

³⁴ Oppenheimer, op.cit., p. 947.

อานาคคได้³⁵

เมื่อพิจารณาสภาพแวดล้อมในประเทศเกษตรกรรมโดยเฉพาะในเขตชนบทจะเห็นว่า สภาวะของงานแบบเกษตรกรรมต้องใช้ความสามารถ หรือเวลาในการศึกษา งาน ทำให้เด็กที่อายุน้อยสามารถเข้าร่วมทำงานด้วยได้ ทั้งนี้ต่างกับในเขตอุตสาหกรรม หรือในเขตเมือง ซึ่งงานต่าง ๆ ต้องการแรงงานที่มีฝีมือต้องใช้เวลาในการฝึกฝนอบรม ดังนั้นแบบแผนการทำงานของสตรีในประเทศเกษตรกรรมซึ่งครอบครัวเป็นทั้งหน่วยผลิต และหน่วยบริโภค โดยใช้แรงงานจากสมาชิกในครอบครัว การทำงานให้แก่ครอบครัว โดยมีได้รับค่าจ้างตอบแทน ทำให้การทำงานของสตรีในช่วงอายุ 15 - 30 ปี กว้างไม่ ต่างกันมากนัก³⁶ ในเขตชนบทสตรีทำงานทางเกษตรกรรมโดยเริ่มตั้งแต่อายุ 10 - 19 และสำหรับสตรีในประเทศที่มีการพัฒนาทางอุตสาหกรรมสูงอัตราการเข้าร่วมในแรงงาน ของสตรีจะสูงมากในช่วงอายุนี้อันเป็นระยะก่อนการแต่งงานหรือก่อนการมีบุตร แต่หลังจากอายุ 25 ปี อัตราการเข้าร่วมในแรงงานของสตรีจะมีแนวโน้มลดลงอันเนื่องมาจากภาระ งานบ้านและการดูแลบุตร แต่สำหรับประเทศกำลังพัฒนาอัตราการเข้าร่วมในแรงงานใน คนสูงอายุอยู่ในอัตราสูง³⁷

จากการศึกษาของ Sidney Golstein, Alice Goldstein และ Penpron Tirasawat ในประเทศไทยพบว่า ในเขตชนบทนั้นสตรีที่มีอายุระหว่าง 20 - 50 เข้าอยู่ในกำลังแรงงานถึงร้อยละ 96 กลุ่มอายุ 50 ขึ้นไปมีร้อยละ 70 สำหรับกลุ่มอายุ 13 - 19 มีร้อยละ 88.7 ทั้งนี้แตกต่างไปจากในเขตกรุงเทพฯ ที่มีลักษณะของความ เป็นเมืองสูงสุด โดยมีอัตราส่วนการเข้าร่วมในกำลังแรงงานของสตรีในกลุ่มอายุ 35 - 39 และในกลุ่มอายุ 20 - 44 ปี ร้อยละ 48 และ 40 ตามลำดับ ตัวเลขเหล่านี้แสดงให้เห็น

³⁵Sweet, *op.cit.*, p. 201

³⁶พนธ์เทพวัลย์, เรื่องเดิม, หน้า 263.

³⁷Bogue, *op. cit.*, p. 218

เห็นว่าในเขตชนบทนั้นอายุมีไข่อให้ เกิดความแตกต่างผันแปรในจำนวนของสตรีที่เข้าทำงานทางด้านเกษตรกรรมมากนัก กล่าวคือมีอัตราส่วนของการเข้าทำงานทางด้านเกษตรกรรมสูงพอ ๆ กัน แทบทุกกลุ่มอายุตรงกันข้ามกับในเขตนครหลวงกรุงเทพฯ ที่อายุมีผลต่อการกระจายในอาชีพการทำงานของสตรีอยู่มาก³⁸

3.2 จำนวนบุตรและอายุของบุตร บัณฑิตจำนวนบุตรควรได้รับการพิจารณาควบคู่ไปกับอายุของบุตร จากการศึกษาของ James A. Sweet เกี่ยวกับสตรีชาวอเมริกาที่ทำงานนอกบ้านพบว่า ร้อยละ 43 เป็นผู้ที่ไม่มีบุตร ร้อยละ 33 มีบุตร 1 คน และร้อยละ 20 มีบุตรจำนวน 3 คน ตามลำดับ นอกจากนี้การศึกษาเรื่องนี้ยังพบด้วยว่า อัตราส่วนของสตรีที่ทำงานนอกบ้านลดลงตามจำนวนบุตรที่มากขึ้น กล่าวคือ ร้อยละ 15 เป็นสตรีที่มีบุตร 5 คน และร้อยละ 12 มีบุตร 6 คน หรือมากกว่านั้น Sweet สรุปได้ว่าจำนวนบุตรที่อัตราส่วนในทางกลับกันกับการออกทำงานนอกบ้านของมารดา³⁹ จากการสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่างในประเทศสวีเดน โดย Murray Gendell พบว่า การทำงานเต็มเวลาของสตรีที่แต่งงานแล้ว และะยะที่ไม่มีบุตรมีร้อยละ 12 สำหรับสตรีที่มีบุตร 1 คน 2 หรือ 3 คน และ 4 คนขึ้นไปนั้น อัตราส่วนดังกล่าวลดลงเป็นร้อยละ 9, 5 และ 2 ตามลำดับ⁴⁰

³⁸ Sidney Goldstein, Alice Goldstein and Penporn Tirasawat, op. cit., p. 8

³⁹ Sweet, op. cit., p. 197.

⁴⁰ Murray Gendell, "The Influence of Family Building Activity on Women's Rate of Economic Activity," World Population Conference, Vol. IV, 1965, p. 283.

อายุของบุตร เมื่อพิจารณาในด้านอายุของบุตรร่วมด้วยพบว่า อายุของบุตรคนเล็กมีผลต่ออัตราการออกหางานนอกบ้านของมารดาอยู่มาก จากการศึกษาของ Gendell ในสวีเดนและอเมริกาพบว่าอัตราการหางานของมารดาสูงขึ้นตามอายุของบุตรคนเล็ก⁴¹ เราจึงมักพบว่ามารดาที่มีบุตรที่อายุน้อยหรือมีบุตรที่ยังไม่เข้าเรียนส่วนมากมักจะไม่ได้เข้าอยู่ในกำลังแรงงาน⁴²

แนวความคิดสำคัญในวิทยานิพนธ์

ในการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการทำงานของสตรีในเขตเมืองและเขตชนบทในประเทศไทย ในที่มีได้ทำการศึกษาเฉพาะสตรีที่มีสถานภาพสมรส โดยแบ่งแนวความคิดสำคัญที่คิดว่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ไว้ 3 ด้าน คือ ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และประชากร โดยวิทยานิพนธ์นี้ได้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาเพื่อพิสูจน์สมมติฐานใด ๆ หากมุ่งที่จะศึกษาเพื่อค้นหาข้อเท็จจริง และศึกษาเปรียบเทียบถึงปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากร ที่แตกต่างกันในเขตเมืองและชนบทว่าจะยังผลให้เกิดความแตกต่างในลักษณะการทำงานของสตรีในทั้ง 2 เขตดังกล่าวอย่างไร โดยได้ตั้งแนวความคิดสำคัญสำหรับเป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้ คือ

ทางด้านสังคม สังคมเมืองน่าจะมีสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป ไปดีกว่าสังคมชนบท เนื่องจากสังคมเมืองเป็นสังคมเปิด สตรีที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีโอกาสดำเนินการศึกษาทั้งจากในโรงเรียนและนอกโรงเรียนมากกว่าสตรีที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทที่สภาพแวดล้อมทางสังคมอันได้แก่ ระบบครอบครัว ขนบธรรมเนียมประเพณี และทัศนคติโดยทั่วไปขัดต่อการประกอบอาชีพนอกบ้านของสตรี จึงน่าที่จะเป็นไปได้ว่าสตรีที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง

⁴¹Gendell, Ibid, p. 284

⁴²Henzoy, op. cit., p. 534

โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงจะเป็นผู้ที่ทำงานอยู่ในกลุ่มวิชาชีพที่ใช้ความรู้และความชำนาญมากกว่าสตรีในเขตชนบท

ทางด้านเศรษฐกิจ สตรีในเขตเมืองและชนบทที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้ รวมทั้งอาชีพของสามี ที่ต่างกันน่าจะมีการแตกต่างกันในลักษณะการทำงานของสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพของสามีนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อลักษณะการทำงานของสตรีในเขตชนบทอยู่มาก

ทางด้านประชากร ความแตกต่างด้านอายุ รวมทั้งจำนวนบุตรและอายุของบุตร น่าจะเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อลักษณะการทำงานของสตรีในแต่ละกลุ่มอาชีพ

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการทำงานของสตรีในเขตเมืองและเขตชนบท ซึ่งมีความแตกต่างกันในสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากรว่าจะทำให้เกิดความแตกต่างในลักษณะการทำงานของสตรีในทั้ง 2 เขตอย่างไรบ้าง โดยได้นำปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ สังคม เศรษฐกิจ ประชากร เข้ามาพิจารณา ดังนี้ คือ

1. ปัจจัยทางสังคม เช่น เขตที่อยู่อาศัยระดับการศึกษา ระบบครอบครัว ฯลฯ
2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และอาชีพของผู้เป็นหัวหน้าครัวเรือนในเขตเมืองและชนบท
3. ปัจจัยทางประชากร เช่น อายุของสตรี จำนวนบุตร เชื้อชาติ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. วิทยานิพนธ์นี้มุ่งที่จะศึกษาถึงข้อเท็จจริงโดยทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะการทำงานของสตรีในเขตเมืองและเขตชนบท
2. ศึกษาความแตกต่างในลักษณะสำคัญของการทำงาน โดยได้นำปัจจัยทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และประชากร เข้ามาเป็นแนวทางในการศึกษาเปรียบเทียบถึงลักษณะการทำงานที่แตกต่างกันของสตรีในทั้ง 2 เขต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ต้องการศึกษาเปรียบเทียบถึงลักษณะการทำงานของสตรีในเขตเมืองและเขตชนบทที่มีความแตกต่างในลักษณะสำคัญอย่างไรบ้าง และอะไรเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความแตกต่างนั้น ๆ ซึ่งคาดว่าจะผลการศึกษาในครั้งนี้จะนำไปใช้ประโยชน์ได้ในหลายด้าน

ประการแรก การศึกษาในเรื่องนี้อาจทำให้ได้ทราบถึงลักษณะสำคัญของแรงงานสตรีที่อาศัยอยู่ในเขตภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ ประชากร ที่แตกต่างกันระหว่างเขตเมืองและเขตชนบท ว่ามีความแตกต่างกันในด้านใดบ้าง

ประการที่สอง จากการทราบถึงลักษณะการทำงานของสตรีในเขตเมืองและเขตชนบทในปัจจุบันอาจทำให้สามารถคาดถึงแนวโน้มสำคัญของแรงงานสตรีในทั้ง 2 เขตในอนาคตได้ ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจ และการจัดบริหารทางสังคมด้านต่าง ๆ ต่อไป

ประการที่สาม การนำปัจจัยในด้านต่าง ๆ ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากร มาพิจารณาเปรียบเทียบว่ามีปัจจัยในด้านใดบ้างที่มีผลกระทบและก่อให้เกิดความแตกต่างในลักษณะการทำงานของสตรีในทั้ง 2 เขตดังกล่าว ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้อาจมีส่วนช่วยเพิ่มพูนความรู้ในทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากรโดยทั่วไป

คำจำกัดความต่าง ๆ ในวิทยานิพนธ์

เขตเมือง	หมายถึง เขตเทศบาลทั่วประเทศ
เขตชนบท	หมายถึง ส่วนอื่น ๆ ทั่วประเทศไทยที่นอกเหนือไปจากเขตเมือง
ปัจจัยทางค่านสังคม	ได้แก่ เขตที่อยู่อาศัย เช่น เขตเมือง เขตชนบท ระดับการศึกษาแบบครอบครัว เชื้อชาติ เป็นต้น
ปัจจัยทางค่านเศรษฐกิจ	ได้แก่ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน
ปัจจัยทางประชากร	ได้แก่ อายุ จำนวนบุตร
สถานภาพการทำงาน	แบ่งเป็น 3 สถานภาพ ได้แก่ นายจ้างหรือผู้ทำงานส่วนตัว ลูกจ้างเอกชนหรือรัฐบาล ผู้ที่ทำธุรกิจของครอบครัว
จำนวนบุตรที่มีชีวิต	หมายถึง จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบันของสตรี
เชื้อชาติ	ในวิทยานิพนธ์นี้วัดโดยพิจารณาความเป็นไทยและความเป็นจีนจก ชื่อ นามสกุล สถานที่เกิด ภาษาที่ใช้พูดในบ้านเรือน วัตถุเครื่องใช้ภายในบ้าน จากมาตรการเหล่านี้สามารถแยกประชากรออกเป็นกลุ่ม ดังนี้
คนไทย	หมายถึง บุคคลที่ใช้นามสกุลไทย พูดไทย และไม่มียุทธที่แสดงความเป็นจีนไว้ในครอบครอง
คนจีน	หมายถึง บุคคลซึ่งใช้นามสกุลไทย พูดภาษาไทย และจีนได้ และอาจมีหรือไม่มียุทธที่แสดงความเป็นจีนไว้ในครอบครอง หรือบุคคลที่ใช้นามสกุลจีน พูดภาษาจีน และอาจมีหรือไม่มียุทธที่แสดงความเป็นจีนไว้ในครอบครอง

คนไทย-จีน หมายถึงบุคคลซึ่งใช้นามสกุลไทย พุคภาษาไทยและจีน
ส่วนวัตถุประสงค์ที่แสดงความเป็นจีนนั้นอาจมีไว้ในครอบครองหรือ
ไม่มีวัตถุประสงค์ที่แสดงความเป็นจีนไว้ในครอบครอง หรือบุคคล
ที่ใช้นามสกุลไทย พุคภาษาไทย และมีวัตถุประสงค์ที่แสดงความเป็นจีนไว้ในครอบครอง

อื่น ๆ หมายถึงบุคคลอื่นนอกจากคนไทย คนจีน คนไทย-จีน
ดัชนีที่วัดฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม หมายถึงมาตราวัดที่ชี้แจงแยกชั้นหรือกรณีของลักษณะทาง
เศรษฐกิจและสังคมนั้นได้แก่ อาชีพ การศึกษา และสิ่งของเครื่องใช้
ประเภทถาวรซึ่งเปลี่ยนให้เป็นมาตราวัดที่สามารถวัดได้โดยการให้
คะแนนดัชนีที่วัดฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมนี้สร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์
ที่จะใช้วัดฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวในเขตเมือง
ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวในเขตชนบท พิจารณาเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจของหัวหน้า
ครัวเรือนที่มี โดยการให้คะแนนสินค้าบริโภคถาวรที่ครัวเรือนนั้นมีไว้
ในครอบครอง ตามคะแนนมาตรฐานที่กำหนดไว้
อาชีพทางค่านวิชาชีพ
ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพ วิชาการและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง
รวมทั้งงานบริหาร ชุมการและจัดดำเนินการ ข้าราชการ เสมียน
พนักงาน
ค้าขายและบริการ
ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวข้องการค้า และปฏิบัติงานเกี่ยวกับบริการ การกีฬา
และการเล่นต่าง ๆ
แรงงาน
ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้กำลังกาย ผู้ปฏิบัติงานในขบวนการผลิต และ
กรรมการ หรืออาชีพเกี่ยวกับการขนส่ง คมนาคม
เกษตรกร
ได้แก่ ผู้ทำงานกสิกรรม ชาวประมง นักล่าสัตว์ คนงานป่าไม้
แบบครอบครัว
ครอบครัวนี้เกี่ยวข้องกับครอบครัวที่ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้
สามีกับภรรยา หรือสามีกับภรรยาและบุตรที่ยังไม่ได้ทำการสมรส
หรือสามีและบุตรที่ยังไม่ได้ทำการสมรส หรือภรรยาและบุตรที่ยังไม่ได้
หรือในแบบที่กล่าวมาแล้วและมีญาติซึ่งมิได้ทำการสมรสในระคับชั่วอายุ
ของบุตรอาศัยอยู่ด้วย หรืออาจเป็นบุคคลอื่น ๆ ที่มิได้เป็นญาติอาศัย
อยู่ด้วย

ครอบครัวขยาย ได้แก่ครอบครัวขยายในทุกแบบ ซึ่งได้แก่ ครอบครัว
ขยายที่ผ่านมาจากบุตรชาย ครอบครัวที่ผ่านมาจากบุตรหญิง ครอบครัว
ขยายที่มีบุตรสมรสแล้ว 2 คน อาศัยอยู่ด้วย และครอบครัวขยายที่มี
บุตรสมรสและบุคคลอื่น ๆ อาศัยอยู่ในครอบครัวนั้นด้วย

